

Тетяна Олександрівна КИРИЧЕНКО

<https://orcid.org/0000-0002-9160-2124>

кандидат економічних наук
старший викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
Суми (Україна) honey11t@ukr.net

Тетяна Миколаївна РІДЕЛЬ

<https://orcid.org/0000-0002-6980-7975>

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет
Суми (Україна) tridel@ukr.net

МОТИВАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядається питання мотивації при вивченні іноземної мови студентами економічних спеціальностей та її вплив на формування конкурентоздатного фахівця. Визначається важливість вивчення іноземної мови в умовах глобалізації та розвитку міжнародних відносин. Розвиток економіки, туризму, створення міжнародних корпорацій, міжнародні програми обміну, академічна мобільність це все ті процеси, які сприяють зростанню вимог до рівня володіння іноземною мовою. Англійська мова стала домінуючою мовою, адже це мова цифрових технологій, науки, міжнародної торгівлі. Англійська мова є академічною вимогою для вступу до магістратури з 2021 року (Наказ Міністерства освіти, 2020). Всі ці виклики сьогодення спонукають до питання створення позитивної мотивації до вивчення іноземної мови. В статті

охарактеризовано дефініції поняття «мотивація» з точки зору науковців, що дозволило зробити висновок, що мотивація може розглядатися різнопланово, а саме як сукупність факторів або як процес діяльності. Метою статті є розгляд проблеми мотивації до вивчення англійської мови у студентів економічних спеціальностей.

Іноземна мова як академічна складова навчального процесу виходить на перший план, але для деяких студентів її опанування може виявитися занадто складним процесом. Тому, розглядаючи мотивацію як основну рушійну силу у вивченні іноземної мови, відзначено, що мотиви відносяться до суб'єктивного світу людини, визначаються його внутрішніми мотивами. Звідси всі труднощі виклику мотивації - людина зможе вивчити іноземну мову, якщо тільки сама відчує необхідність у цьому, тобто буде мотивована.

Для вивчення питання мотивації студентів до навчання було проведене дослідження на базі Сумського національного аграрного університету серед груп студентів економічного факультету та виявлено залежність рівня внутрішньої мотивації студентів в залежності від вікових особливостей, рівня освіти та практичного застосування навичок іноземної компетенції.

Неперервний процес вивчення іноземної мови, створення позитивної мотивації до її вивчення, професійна спрямованість сприятимуть підготовці конкурентоздатного фахівця.

Ключові слова: внутрішня та зовнішня мотивація, комунікація, створити взаємозв'язок, компетентність, діагностична методика.

Tetiana Oleksandrivna KYRYCHENKO,

<https://orcid.org/0000-0002-9160-2124>

Candidate of Economic Sciences,

Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages

Sumy National Agrarian University

Sumy (Ukraine)

honey11t@ukr.net

Tetiana Mykolaiivna RIDEL,

<https://orcid.org/0000-0002-6980-7975>

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages*

Sumy National Agrarian University

Sumy (Ukraine)

tridel@ukr.net

MOTIVATION AS A KEY ASPECT IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING BY STUDENTS OF ECONOMICS

The article considers the issue of motivation while teaching and learning the foreign language by students of economics and its influence on the formation of a competitive specialist. The importance of learning the foreign language in the context of globalization and the development of international relations is determined. Economic development, tourism, the creation of international corporations, international exchange programs, academic mobility are the processes, that contribute to the growth of requirements for the level of foreign language proficiency. English has become the dominant language, because it is the language of digital technology, science, international trade. English is an academic requirement for admission to the master's program from 2021 (Order of the Ministry of Education, 2020). All these challenges of today raise the question of creating a positive motivation to learn the foreign language. The article describes the definition of "motivation" from the point of view of scientists, which leads to the conclusion that motivation can be considered in different ways, namely as a set of factors or as a process of activity. The purpose of the article is to consider the problem of motivation in learning English by students of economic specialties.

Foreign language as an academic component of the educational process becomes the key point, but it may be too difficult for some students to master it.

Therefore, considering motivation as the main driving force in foreign language learning, it is noted that motives belong to the subjective world of a person and are determined by his internal motives. A person will be able to learn the foreign language if only he feels the need for it and will be highly motivated.

The study was conducted on the basis of Sumy National Agrarian University among groups of students of the Economics Faculty which was aimed to define the students' motivation to the foreign language learning. It revealed the dependence of internal students' motivation on age, level of education and practical use of foreign language skills.

The continuous process of learning the foreign language, creating a positive motivation to learn it, professional orientation will contribute to the training of a competitive specialist.

Key words: *Intrinsic and extrinsic motivation, communication, forge relationship, competence, diagnostic methodology.*

Постановка проблеми. Характерними рисами сучасного суспільства є глобалізація, активний розвиток міжнародної співпраці. Процеси євроінтеграції спонукають до якнайшвидшого доведення освіти до рівня міжнародних стандартів, вони є неминучими та впливають на кожну із сфер суспільного життя – напрямок розвитку країни спричиняє зміни як у економічній та соціальній, так і у освітній сфері. (Кириченко, Рідель, 2020 :245) Система освіти України зазнає якісних змін – відбувається модернізація концепції самої освіти, введена в дію дворівнева система підготовки фахівців, впроваджуються нові технології та інноваційні методики. Освітня реформа визначає володіння іноземною мовою як одну із ключових компетенцій, значить, що мова сама по собі не є основним об'єктом вивчення, а являє собою незамінний засіб комунікації. Сучасне розуміння повноцінного володіння іноземною мовою має на меті формування професійної іншомовної компетенції. Очевидно, що тільки люди, які мають достатній рівень професійної підготовки, знання іноземної мови, будуть конкурентноздатними та зможуть досягти успіху. Загальновідомим є факт, що

саме англійська мова є на першому місці серед затребуваних іноземних мов на ринку праці. Вищі навчальні заклади ставлять перед студентами серйозні цілі та виклики щодо удосконалення іншомовної комунікативної компетенції, необхідної для здійснення професійної діяльності. Досягненню цих цілей слугує мотивація, яка є основним джерелом активності студентів та впливає на рівень знань з іноземної мови.

Аналіз досліджень. Теоретичною основою для вивчення природи мотивів є праці найвидатніших зарубіжних авторів у цій галузі – Гарднера та Ламбера (Gardner, R. C., Lambert, W. E., 1972) та їх колег і послідовників. Гарднер і Ламберт запропонували своє бачення того, що мотивація відноситься до зусиль, які студенти докладають до вивчення іноземної мови в результаті своїх потреб або бажання її опанувати. Передбачається, що зусилля, які студенти готові витратити, допоможуть їм у її засвоєнні. Гарднер і Ламберт також вважають, що інтегративна мотивація є потужнішою за своїм ефектом, ніж інструментальна мотивація. Гард (Gard, 2001: 86) дає визначення мотивації як усьому, що керує, визначає та підтримує людську поведінку. Р. Боумен (Bowman, 2007: 84) визначає мотивацію як просту самозосередженість.

Український педагогічний словник (Гончаренко, 2017: 217) містить визначення мотивації як системи мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки.

The Oxford Dictionary (The Oxford Dictionary, 2008:242) надає визначення поняттю мотивації як причині або ряду причин для дії або поведінки певним чином. Майер (Mayer, R. E 2011: 302) визначив мотивацію "... як внутрішній стан, який ініціює та підтримує цілеспрямовану поведінку". Це пізніше визначення краще підкреслює, як ми сьогодні розглядаємо мотивацію. Те, що рухає людину до досягнень взагалі та до досягнень певної мети, цілі. Ми маємо тут два визначення, перше - широке, а пізніше більш конкретне. Унікальним у визначенні Майєра є те, що воно передбачає, що кожна людина незалежна у своїх мотиваціях для досягнення певної мети, і це внутрішній процес, який не тільки

викликає рух, але і запускає двигун, який утримує досягнення мети рухатися вперед.

Дослідження та аналіз літератури дозволяють зробити висновок, що мотивація може розглядатися різнопланово, а саме як сукупність факторів або як процес діяльності.

Мета статті розглянути проблему мотивації до вивчення англійської мови у студентів економічних спеціальностей та визначити особливості її формування.

Виклад основного матеріалу. В епоху глобалізації усіх сфер суспільного життя проблема мотивації у вивченні іноземних мов стає надзвичайно актуальною. Глобалізація передбачає зростання ролі особистих контактів людей, а, отже, міжнародної (міжнаціональної) комунікації, яка вимагає знання іноземної мови. Іноземна мова стала з головних чинників як соціально-економічного, так і загальнокультурного прогресу суспільства. Вона виконує величезну роль у формуванні особистості і підвищенні рівня освіти, адже за її допомогою можна отримати безпосередній доступ до духовного багатства іншої країни, отримати можливість безпосередньої комунікації з представниками інших народів. Тому не дивно, що останнім часом в нашій країні істотно виріс інтерес до іноземних мов, головним чином - до англійської. Тепер знання двох і більше мов - це безсумнівний атрибут будь-якої сучасної високоосвіченої людини. Володіння іноземною мовою стало справжньою потребою, без нього вже неможливо влаштуватися на високооплачувану роботу і побудувати успішну кар'єру, не можна отримати ступінь магістра. Нові політичні та соціально-економічні зміни в Україні за останні десятиліття, її прагнення активно і плідно співпрацювати із Європою, Америкою та іншими країнами, значним чином вплинули на розширення функції іноземної мови як предмета і привели до переосмислення мети, завдань і змісту навчання іноземних мов. Відкриття кордонів, розширення міжнародного співробітництва та міжнародних контактів вимагають сьогодні більш глибокого володіння іноземною мовою.

Все це істотно підвищує престиж предмета "іноземна мова" в якості освітньої дисципліни вузу. І тут поняття мотивації виходить на перший план. Звичайно, проблема вмотивованості в навчанні виникає з кожного предмета, але особливо гостро вона проявляється у вивченні іноземної мови. Вся справа в особливій специфіці предмета, що вимагає від студента наявності певної бази і комунікативних здібностей. Нерідко це викликає у студентів певні складності і вмотивованість зникає. Тому, розглядаючи мотивацію як основну рушійну силу у вивченні іноземної мови, відзначимо, що мотиви відносяться до суб'єктивного світу людини, визначаються його внутрішніми мотивами. Звідси всі труднощі виклику мотивації - людина зможе вивчити іноземну мову, якщо тільки сама відчує необхідність у цьому, тобто буде мотивована. (Каплінський, 2015:81)

Аналіз особливостей професійної діяльності економіста на сьогоднішній день дозволить зробити висновок про розширення функцій, завдань та вимог, які йому пред'являють. Професійна мобільність майбутнього спеціаліста економічного профілю – це якість, яка інтегрує в собі певну сукупність компетенцій, які допоможуть йому реалізувати активну професійну позицію. Сюди можна додати і знання можливостей професійної мобільності, і професійного розвитку, і володіння теоретичними знаннями в галузі економічних наук, і ділове та професійне спілкування, і робота з використанням сучасних інформаційних та комунікативних технологій. Мобільність являє собою конкурентну перевагу спеціаліста в умовах конкурентного глобального ринку праці та вважається ресурсною характеристикою у освіті та на ринку праці. Знання іноземної мови допоможе створити конкурентного спеціаліста, але для цього необхідні бути створені умови – зокрема студент повинен мати високий рівень мотивації до її вивчення.

Першочерговим завданням сучасного освітнього процесу є не тільки передача інформації, але і мотивування студентів до навчально-пізнавальної діяльності, самоосвіти. В той же час варто пам'ятати, що при формуванні мотивації грають роль різні аспекти, а саме: конкретна соціально-економічна (політична) ситуація в країні вивчення іноземної мови, особливості рідної мови

і культури, національна специфіка мотиваційної сфери особистості; об'єктивні чинники: вік, стать, емоційна стійкість, наявність сучасних технологій, кількість навчальних годин, дистанційна форма навчання (наприклад, пов'язана з форс-мажорною ситуацією у світі). Можна навести ряд мотивуючих факторів які спонукатимуть до вивчення іноземної мови. Для майбутніх спеціалістів, це насамперед, можливість успішного професійного росту, можливість продовження навчання за кордоном, доступ до інформації (участь у міжнародних конференціях, форумах, семінарах), наукової літератури, задоволення власних амбіцій та прагнення до саморозвитку, відсутність мовного бар'єру. (Все про вивчення мов, 2013)

Як вже було зазначено, проблема мотивації є складною та багатогранною. Варто зупинитися на найважливіших аспектах для формування стійкої позитивної мотивації до вивчення іноземної мови. Значущу роль у формуванні та розвитку мотивації відіграє зміст навчального процесу. Мотиваційний вплив може чинити любий навчальний матеріал, а лише той, інформаційний зміст якого відповідає потребам студентів. Використання автентичних матеріалів, використання підручників таких видавництв як Pearson, MM Publications, Oxford University press в навчальному процесі, застосування інформаційних технологій допомагає в опануванні іноземної мови, але одночасно, варто пам'ятати, що процес вивчення може не бути цікавим, якщо спосіб організації навчального процесу буде не досконалим. Зміст навчального матеріалу повинен бути мотивованим на те, що він є актуальним, інформативним, особистісно-значущим і спрямованим на вирішення комунікативних завдань. У цьому випадку буде створена основа для змістовних мотивів навчальної діяльності.

Для вивчення питання мотивації студентів до навчання та їх мотиваційну поведінку було проведено дослідження на базі Сумського національного аграрного університету серед груп студентів економічного факультету:

1 курс (освітній рівень бакалавр) – навчальна дисципліна «Іноземна мова за професійним спрямуванням»;

1 курс (освітній рівень магістр) – навчальна дисципліна «Ділова іноземна мова». Для опитування були обрані здобувачі вказаних освітніх рівнів для того, щоб побачити на скільки зміниться мотивація до вивчення іноземної мови в процесі навчання та опанування професійно-орієнтованих дисциплін. Студенти навчального закладу 2-3 курсів мають змогу (за бажанням, на платній основі) проходити курс по вивченню іноземної мови (за вибором) поглиблено. Також здобувачі освіти мають можливість проходження сільськогосподарської практики закордоном. Навчання проводиться з використанням підручників видавництва Pearson різних рівнів. Під час дистанційного навчання заняття проводяться на платформах Google meet, Zoom та в системі Moodle.

Для проведення опитування студентам були запропоновані анонімні анкети з питаннями, поданими в таблиці та можливістю вибрати декілька варіантів тверджень. Всього в анкетуванні прийняло участь 60 студентів, по 30 з кожного курсу.

Мотиви	Відповіді респондентів	
	1 курс (освітній рівень бакалавр),чол	1 курс (освітній рівень магістр),чол
Зрозуміти культуру та традиції країни мова якої вивчається	18	19
Іноземна мова допоможе продовжити навчання (магістратура, аспірантура, навчання/практика закордоном)	19	18
Іноземна мова допоможе у майбутній професійній діяльності	15	25
Бажання інших осіб щоб я вивчав мову (батьків, родичів)	10	7

Володіння іноземною мовою допоможе вільно переглядати фільми, читати літературу, слухати музику	20	24
Бажання потоваришувати з представниками інших країн та вільно спілкуватися подорожуючи	27	30

Таблиця 1. Мотиви вивчення іноземної мови

За результатами опитування можна зробити висновок, що студенти 1 курсу (освітній рівень бакалавр) нижчий рівень мотивації щодо вивчення іноземної мови та її використання у своїй професійній діяльності. Звичайно, є багато чинників які впливають саме на такі результати, це і емоційна стійкість, і вікові особливості та його вікові психологічні характеристики, дистанційна форма навчання, можливо і сам зміст навчального процесу. В той час 75% студентів освітнього рівня магістр впевнені в тому що знання іноземної мови буде основою успішної професійної діяльності. Зміна показників внутрішньої мотивації у цій групі може бути пов'язана з тим, що деякі студенти вже мали можливість пройти практику за кордоном, деякі працюють і відчують необхідність у набутті знань з іноземної мови та її використанні у конкретних професійних ситуаціях.

Висновки. Однією із самих необхідних та важливих навичок людини є здатність спілкуватися з іншими людьми. Активізація іншомовних компетентностей студентів, майбутніх економістів, підготовка їх до здійснення професійної діяльності з використанням іноземної мови, постійна мотивація є основними завданнями. Глобальність цього завдання збільшує відповідальність як студентів так і викладачів. Вивчення іноземної мови це довготривалий процес, який вимагає високого рівня мотивації, впевненості та терпіння для отримання якісного результату. Успішний початок вивчення іноземної мови студентами перших курсів у вищому навчальному закладі сприятиме створенню мотивації до її подальшого вивчення, і в цьому значна роль покладена на правильну організацію навчального процесу, професіоналізм викладачів. На основі вищевикладеного, можна стверджувати, що неперервний процес вивчення

іноземної мови, професійна спрямованість та автентичність навчальних матеріалів, можливість застосування своїх знань на практиці (зарубіжні практики), професіоналізм викладача – важливі умови для створення позитивної мотивації вивчення іноземної мови, що в подальшому сформує конкурентоспроможного спеціаліста на міжнародному ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Все про вивчення мов. Мотивація до вивчення англійської [Електронний ресурс]. – 2013 – Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/languages/articles/37256/>
2. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.
3. Кириченко Т.О., Рідель Т.М. Євроінтеграційні процеси системи вищої освіти: здобутки та перспективи/ Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічно-го університету імені Івана Франка /– Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Вип. 29. Том 3. – 274 с., 245-249
4. Про затвердження умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти у 2021 році. Наказ міністерства освіти і науки України від 25 жовтня, 2020. [Електронний ресурс]. – 2020 – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-umov-prijomu-na-navchannya-dlya-zdobuttya-vishoyi-osviti-v-2021-roci>
5. Український педагогічний словник/ Гончаренко С.; [гол. редактор Головка С.] – Київ: Либідь, 1997. – 373
6. Bowman, R. F. (2007). How can students be motivated: A misplaced question? *The Clearing House*, 81(2), 81-86.)
7. Gard, G. (2001) Work motivating factors in rehabilitation: A brief review. *Physical therapy reviews*, 6(2), 85-89.

8. Gardner, R. C., & Lambert, W. E. (1972). Attitudes and Motivation in Second Language Learning. Rowley, MA: Newbury House Publishers.)
9. The Oxford Dictionary (The Oxford Dictionary, 2008:242)
10. Mayer, R. E. (2011). Towards a science of motivated learning in technology-supported environments. *Educational Technology Research and Development*, 59(2), 301-308.

REFERENCES

1. Vse pro vyvchennya mov. Motyvaciya do vyvchennya anglijskoyi – 2013 [Everything about studying of languages] – Retrieved from: <https://osvita.ua/languages/articles/37256/> [in Ukrainian]
2. Kaplinskyj V.V. Metodyka vykladannya u vyshhij shkoli: Navchalnyj posibnyk [Methodology of teaching in higher educational establishments]. Vinnytsia: LLC «Niland LTD», 2015 – 224 pp. [in Ukrainian]
3. Kyrychenko T.O., Ridel T.M. Yevrointegracijni procesy systemy vyshhoyi osvity: zdobutky ta perspektyvy [Eurointegration processes of higher education in Ukraine: achievements and perspectives]. Humanities science: interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University young scientists research papers – Drohobych: Publishing house «Helvetyka», 2020. – Issue. 29. Vol 3. – 274 p., 245-249pp. [in Ukrainian]
4. Pro zatverdzhennia umov pryjomu na navchannia dlia zdobuttia vyshchoi osvity u 2021 rotsi. Nakaz ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 25 zhovtnia, 2020. [About the approval of the entry requirements to higher educational institutions (Master’s degree). The Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated the 25th of October, 2020] – Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-umov-prijomu-na-navchannya-dlya-zdobuttya-vishoyi-osviti-v-2021-roci> [in Ukrainian]

5. Ukrayinskyj pedagogichnyj slovnyk/ Goncharenko S.; gol. redaktor Golovko S.[Ukrainian pedagogical dictionary]– Kyiv: Lybid, 1997. – 373p. [in Ukrainian]
6. Bowman, R. F. (2007). How can students be motivated: A misplaced question? *The Clearing House*, 81(2), 81-86pp. [in English]
7. Gard, G. (2001) Work motivating factors in rehabilitation: A brief review. *Physical therapy reviews*, 6(2), 85-89 pp. [in English]
8. Gardner, R. C., & Lambert, W. E. (1972). *Attitudes and Motivation in Second Language Learning*. Rowley, MA: Newbury House Publishers.) [in English]
9. The Oxford Dictionary – 2008 – Retrieved from: <https://www.oed.com/> [in English]
10. Mayer, R. E. (2011). Towards a science of motivated learning in technology-supported environments. *Educational Technology Research and Development*, 59(2), 301-308 pp. [in English]